

UNDERSØGELSER PÅ TEATEROMRÅDET 2011

RAPPORT OM TURNÉTEATER

UNDERSØGELSER PÅ TEATEROMRÅDET 2011 RAPPORT OM TURNÉTEATER

Udgivet af:

Kulturministeriet, juni 2011

Redaktion:

Karin Marcussen, Julie Haagen, Maria Gadegaard, Ane Kathrine Lærkesen og Alexander Méli Barming

Oplag:

Udkommer kun elektronisk

Kulturministeriet

Nybrogade 2

1203 København K

Telefon 33 92 33 70

E-post: kum@kum.dk

Forside:

Foto: AKassen for Kulturministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Undersøgelsens baggrund og kommissorium	4
1.1. Baggrund for undersøgelsen	4
1.2. Kommissorium: De stillede spørgsmål vedr. turnéteater	4
2. Metode og datagrundlag	6
2.1. Kunststyrelsens kortlægning	6
2.2. Aktørundersøgelse	6
3. Beskrivelse af turnéteater i Danmark	8
3.1. Tilskudsordninger mv. til turné	8
3.2. Omfang af turnéteater	13
4. Resultater af undersøgelsen	15
4.1. Geografisk spredning	15
4.2. Turnéaktivitet og publikumsgrupper	16
4.3. Genrer – opførelser og tilskuere	17
4.4. Aktørernes vurdering af udbud og afsætning	19
4.5. Aktørernes vurdering af logistiske udfordringer	21
4.6. Aktørernes vurdering af finansiering	21
4.7. Aktørernes vurdering af organisering	23
4.8. Aktørernes vurdering af geografisk spredning og turnéinstitution	23
5. Opsummering	27
5.1. Antal turnéopførelser	27
5.2. Tilskuertal	27
5.3. Geografisk spredning	27
5.4. Flest turnéforestillinger inden for børneteater	27
5.5. Aktørerne: større udbud af små forestillinger end der er efterspørgsel til	27
5.6. Konservatisme på aftagerside	27
5.7. Støtteordninger	28
5.8. Kommunernes økonomi	28
5.9. Åben scene	28
5.10. Organisering og placering af turnéteaterinstitution	28

1. Undersøgelsens baggrund og kommissorium

1.1. Baggrund for undersøgelsen

Teaterudvalget afgav sin rapport ”Scenekunst i Danmark – veje til udvikling” i april 2010. I rapporten blev det bl.a. foreslået at udskille turnédelen af folketeatret.dk samt enten at etablere et nyt turnéteater med hovedsæde i Aarhus eller at placere turnéopgaven i Københavns Teaters regi.

Den efterfølgende høring i sommeren 2010 af Teaterudvalgets rapport viste, at der i teaterlivet var forskellige holdninger til udvalgets anbefaling om turnéteater, og at der var behov for større viden om det samlede udbud og den geografiske spredning af turnéaktiviteten.

Som opfølgning på teaterudvalgets rapport aftalte kulturministeren den 6. oktober 2010 med kulturordførerne fra alle partier med undtagelse af Enhedslisten, at der skulle foretages undersøgelser på følgende fire områder:

- Formidlingsordningen (billetkøbsordningen)
- Internationalisering i dansk scenekunst
- Turnéteater i Danmark
- Københavns Teater

Undersøgelserne vedrørende formidling, internationalisering og turnéteater i Danmark har været foretaget i to trin:

1. En kortlægning af tilskudsordninger og tilskudsmodtagere – som har været varetaget af Kunststyrelsen
2. En aktørundersøgelse – som har været varetaget af COWI Consult for Kulturministeriet

Opsamlingen på de to undersøgelsestrin har været udført af Kulturministeriet og Kunststyrelsen.

1.2. Kommissorium: De stillede spørgsmål vedr. turnéteater

Eftersom det i Teaterudvalgets rapport ”Scenekunst i Danmark – veje til udvikling” blev foreslået at ændre på strukturen for det turnerende teater i Danmark, og der på baggrund heraf er blevet ønsket et overblik over hele teaterturnévirksohmheden i Danmark, har hensigten med undersøgelsen af turnéteatret været at give et samlet billede af omfang og karakter af turnévirksohmheden i dag, samt at få et indblik i, hvilke barrierer der opleves for turnévirksohmheden. Der fokuseres derfor ikke specielt på folketeatret.dk men derimod bredt på det samlede turnébillede, hvori også de stationære teatres turnéforestillinger indgår. Endvidere er det i undersøgelsen belyst, hvorledes aktørerne vurderer spørgsmålet, om et stort turnéteater bør være placeret i Aarhus eller København

Konkret er der stillet følgende spørgsmål, som undersøgelsen af turnéteatret skal belyse:

- Overblik over den samlede turnévirksohmhed hos de danske teatre, herunder over aktørerne på området og den geografiske spredning.

- Overblik over den statslige støtte til turnévirkksomhed til hele spektret af aktører, herunder over, hvilke støtteordninger der medvirker til at fremme turnéaktiviteten samt eventuelle overlap imellem dem.
- Hvilke former for turnéaktivitet er aktøren involveret i?
- Hvilke muligheder og hvilke barrierer ser aktøren i forhold til at turnere i Danmark i dag?
- Hvordan ser aktøren på organiseringen af turnéteatret i dag, og hvilke behov ser man for ændringer?
- Hvilke positive og negative konsekvenser ser aktøren ved en placering af en turnéteaterinstitution i hhv. København og Aarhus.
- Er der efter aktørens opfattelse behov for bedre muligheder for at turnere, og hvad kunne det i givet fald være?
- Er der efter aktørens opfattelse behov for et bedre og/eller større udbud af turnerende teater i Danmark?

2. Metode og datagrundlag

Som nævnt ovenfor under 1. er undersøgelsen foretaget i to trin med en efterfølgende fælles opsamling. Trin 1 har været en kortlægning af turnéaktiviteten ved Kunststyrelsen og trin 2 en aktørundersøgelse med interview af de centrale aktører i teaterlivet ved COWI Consult.

Opsamlingen på de to undersøgelsestrin har været udført af Kulturministeriet med bistand fra Kunststyrelsen. Dette er sket ud fra en forudsætning om, at der alene er tale om en opsamling på en række faktuelle undersøgelser, og at hverken undersøgelserne eller opsamlingen kan levere endegyldige faktisk baserede svar på de politiske spørgsmål om turnéteater i dansk scenekunst. Derimod kan de forhåbentlig levere et oplyst grundlag for politisk stillingtagen til de spørgsmål, der er blevet rejst af Teaterudvalget, samt den efterfølgende høring af teaterlivet.

2.1. Kunststyrelsens kortlægning

Kunststyrelsens kortlægning af turnéaktiviteterne i dansk scenekunst har haft fokus på at skabe overblik over den samlede turnéaktivitet – herunder aktører på området, typer og omfang af forestillinger og tilskuertal samt den geografiske, publikumsmæssige og genremæssige spredning af aktiviteterne. Kortlægningen giver ligeledes et overblik over den statslige støtte til turnéaktivitet – dels til scenekunstmrådets producerende aktører, dels til øvrige aktører, der medvirker til at fremme turnéaktiviteten. Datagrundlaget for kortlægningen af turnévirkomheden baserer sig på en række særkørsler fra Danmarks Statistik, hvor der har været fokuseret på teatrenes aktiviteter og tilskuertal for sæsonen 2009-2010. *Alle oplysninger, som Danmarks Statistik har om teatrene, stammer fra de enkelte teatres egne indberetninger.* Det betyder

at teatre, som ikke har indberettet til Danmarks Statistik, ikke indgår i Danmarks Statistiks datamateriale om teatrene i Danmark og dermed heller ikke i Kunststyrelsens kortlægning.

at der, for så vidt angår fordelingen af aktiviteter og tilskuere til henholdsvis børne- og voksenforestillinger er en vist usikkerhed om teatrenes opgørelsesmetoder, idet nogle forestillinger både kan tælle som beregnet for børn og for voksne

Teatrene er i kortlægningen opdelt på følgende måde: Det Kongelige Teater, folketeatret.dk, Den Jyske Opera, Dansk Danseteater, landsdelscenerne, Københavns Teater, egnsteatrene, små storbyteatre og projektteatre støttet af Statens Kunstråd. De enkelte teatre har i indberetningen til Danmarks Statistik selv markeret, hvilken ordning de hører under.

2.2. Aktørundersøgelse

Aktørundersøgelsen ved COWI Consult bygger på datamateriale indhentet gennem 43 strukturerede, kvalitative interview baseret på interviewguiden opstillet i Bilag B. Interviewene er gennemført som en kombination af 31 personlige og 12 telefoniske interview.

Respondenterne fordeler sig på 39 scenekunstproducenter og teaterforeninger samt 4 foreninger og organisationer (Se Bilag A for en komplet liste over interviewede aktører).

Respondenterne er udvalgt i samråd med Kulturministeriet og Kunststyrelsen ud fra en vurdering af relevans i forhold til de fire analysetemaer. Eksempelvis har parametre, som at respondenterne modtager midler fra formidlingsordningen, været udslagsgivende. De udvalgte teatre er valgt ud fra kriterierne type, genre og geografisk beliggenhed.

Aktørerne er blevet lovet anonymitet. Der angives derfor kun aktørnavne, når aktørerne udtaler sig om faktuelle data (såsom deltagelse i netværk og opsætning af forestillinger og festivaler) og ikke, når de udtaler sig om holdninger og erfaringer til et givent emne.

I aktørundersøgelsen er teatrenes udsagn omkring deres erfaringer og holdninger til en række emner formidlet. Dette har en række implikationer:

- Undersøgelsen omfatter aktørernes udsagn baseret på deres opfattelse af en given kontekst, regelsæt mv., og den er derfor ikke nødvendigvis en udtømmende og nøjagtig beskrivelse af den faktuelle situation.
- Besvarelser om f.eks. aktivitetstyper og omfang heraf dækker ikke nødvendigvis alle aktørens aktiviteter, men blot de som er nævnt under interviewet.
- Når en aktør (A) ikke nævner en specifik erfaring eller holdning, som en anden aktør (B) har givet udtryk for, kan der ikke drages konklusioner om, hvorvidt den første aktør (A) er enig eller uenig i den anden aktørs (B) udsagn.

På basis af ovenstående – de kvalitative interview karakter – giver det ikke mening at opgøre aktørernes besvarelser kvantitativt. Omfanget af aktører af en given holdning mv. angives på denne baggrund med termer såsom få, nogle og de fleste.

3. Beskrivelse af turnéteater i Danmark

3.1. Tilskudsordninger mv. til turné

Turnévirkksomhed er et komplekst område, som dels varetages af en række større stationære teatre med turnéforpligtelser (se nedenfor i tabel 2), dels af de særlige turnéinstitutioner folketeatret.dk, Den Jyske Opera og Svalegangen. Yderligere giver Statens Kunstråds Scenekunstvalg støtte til en række mindre projektteatre, herunder børneteatergrupper, der udbyder et antal turnéforestillinger. På ”aftagersiden” modtager en række organisationer, institutioner, netværk m.m., statslig støtte til formidlingsaktiviteter, med henblik på at producenternes forestillinger kommer ud i landet og præsenteres for et lokalt publikum. Her kan blandt andet nævnes publikumsorganisationen *Danmarks Teaterforeninger*, *Teatercentrum*, som formidler scenekunst for børn og unge, *Dansens Hus*, som formidler dans, *Turnénetværket* for teater for voksne og *Scenekunstportalen*, som formidler information og billetsalg.

Det Kongelige Teater, Den Jyske Opera, folketeatret.dk og tidligere Peter Schaufuss Balletten er lovgivningsmæssigt forpligtet til turnéaktivitet. For landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg, de små storbyteatre og egnsteatrene beskrives det i lovgivningen som en mulighed, mens scenerne under Københavns Teater ikke har nogen lovgivningsmæssig forpligtelse til turnéaktivitet. For aktører som Dansk Danseteater og scenekunstproducenter finansieret af Statens Kunstråd gælder individuelle forhold, alt efter hvilke formål de statslige tilskud er bevilget til.

Særlige turnéinstitutioner

Folketeatret.dk

Folketeatret.dk er en fusion af Folketeatret i Nørregade, København og Det Danske Teater, som producerer forestillinger til turné i bl.a. teaterforeninger og kulturhuse rundt omkring i hele landet. Folketeatret.dk gæster årligt omkring 70 forskellige byer i Danmark. Folketeatret.dk modtog i 2009 et tilskud på 22,7 mio. kr. på finansloven, herudover modtager folketeatret.dk tilskud til sit stationære teater via Københavns Teater. Folketeatret.dk driver dels stationær virksomhed på teatrets scener i Nørregade i København, dels turnévirkksomhed ved at producere forestillinger til turné i blandt andet teaterforeninger og kulturhuse i hele landet.

Den Jyske Opera

Den Jyske Opera producerer med base i Musikhuset Aarhus både klassiske og nye operaforestillinger. Forestillingerne udbydes til turné på scener i hele landet. Den Jyske Opera modtog i 2009 et finanslovstilskud på 38,9 mio. kr.

Stationære teatre med turnéforpligtelser

Det Kongelige Teater

Det Kongelige Teater og Kapel på Kongens Nytorv i København er Danmarks nationalscene med tre kunstarter samlet under sig: skuespil, ballet og opera. Med den særlige status som nationalscene følger en række forpligtelser, som er fastsat i politiske flerårsaftaler for Det Kongelige Teater. Teatret skal først og fremmest producere et repertoire af høj kunstnerisk

kvalitet inden for ballet, opera og skuespil. Der skal tages særligt hensyn til danske værker, og teatret skal videreføre de klassiske traditioner, samtidig med at det gennem sin virksomhed skal udvikle en nutidig scenekunst. Det Kongelige Teaters turnevirksomhed skal omfatte hele landet, og teatret kan også gennemføre turnéer i udlandet.

Landsdelsscenerne

Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg skal ifølge lovgivningen bidrage til at dække teaterbehovet i landsdelene ved opførelse af et alsidigt og kvalitetspræget repertoire bestående af såvel ældre som nyere dramatiske værker med særlig hensyntagen til værker af danske dramatikere. Landsdelsscenerne skal som led i deres virksomhed medvirke til at udvikle teaterkunsten gennem eksperimenterende virksomhed og særlige initiativer. Endelig skal landsdelsscenerne, som det er påkrævet af hensyn til dækning af landsdelenes behov for musikdramatiske opførelser, give plads for opera- og balletforestillinger, der gennemføres i samarbejde med andre teatre eller institutioner. Landsdelsscenerne har således ingen lovgivningsmæssig forpligtelse til turnéaktivitet, men dog til at medvirke til udbredelsen af opera- og balletforestillinger gennem samarbejder med andre scenekunstproducenter – for eksempel i form af samproduktion og gæstespil.

På trods af, at landsdelsscenerne ikke er lovgivningsmæssigt forpligtet til at turnere med deres produktioner, er der eksempler på, at en landsdelsscene har præsenteret deres forestillinger uden for egen landsdel.

Københavns Teater

Institutionen Københavns Teater har til formål at bevilge tilskud til driften af et antal teatre i hovedstadsområdet. Disse teatre skal samlet set opføre et alsidigt og kvalitetspræget repertoire bestående af såvel ældre som nyere dramatiske værker, og teatrene skal fremme udvikling og nytænkning inden for teaterkunsten. Bestyrelsen for Københavns Teater forestår udvælgelsen af, hvilke teatre der indgår i Københavns Teater. På nuværende tidspunkt er scenerne i Københavns Teater Betty Nansen, Republique, Østre Gasværk Teater, Nørrebro Teater og folketeatret.dk. Scenerne under Københavns Teater har ingen lovgivningsmæssig forpligtelse til turnéaktivitet, hvilket heller ikke indgår i Københavns Teaters seneste strategiplan for 2007-11.

Det Ny Teater er ikke en del af Københavns Teater, men har modtager huslejetilskud via Københavns Teater. I januar 2011 meddelte Københavns Teater, at huslejetilskuddet til Det Ny Teater bortfalder fra sæson 2013/14 på grund af fald i den statslige bevilling til Københavns Teater. Det Ny Teater er en privatejet virksomhed og ikke omfattet af en lovgivnings- eller bevillingsmæssig forpligtelse til turnévirksomhed.

De små storbyteatre

Staten yder tilskud til Københavns, Frederiksberg, Odense, Aarhus og Aalborg Kommune til drift af små storbyteatre, som helt eller delvist finansieres af kommunerne. De små storbyteatre, som på nuværende tidspunkt består af 24 forskellige scener, skal som et supplement til landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg samt teatrene under Københavns Teater bidrage til at sikre et alsidigt teaterudbud i de store bykommuner. Lovgivningen for området foreskriver, at en del af teatrenes virksomhed bør være stationær, men udelukker ikke turnéaktivitet.

Egnsteatrene

Landets nuværende 33 egnsteatre har hjemsted i en eller flere kommuner uden for storbyerne København, Frederiksberg Kommune, Odense, Aarhus og Aalborg. Egnsteatrenes primære opgave er at producere teater for voksne, børn og unge, danseteater, musikteater, opera, performanceteater eller eksperimenterende teater. Et egnsteater skal have minimum to produktioner årligt, et fast spillested, lokal forankring og være finansieret helt eller delvist af en eller flere kommuner. Turnévirkosomhed kan indgå i egnsteatrenes aktiviteter, men en del af virksomheden skal være stationær. Egnsteatrene har ikke en lovgivningsmæssig forpligtelse til turnéaktivitet, men det er en mulighed, som kan praktiseres og eventuelt konkretiseres i de aftaler, som indgås mellem kommuner og teatre.

Projektteatre med støtte fra Statens Kunstråds Scenekunstudvalg

Statens Kunstråd yder tilskud til teatre med eller uden egen scene, og til både stationære og turnerende scenekunstaktiviteter for børn og voksne inden for alle scenekunstens genrer. I forbindelse med fordelingen af midlerne tages ofte hensyn til den geografiske udbredelse af aktiviteterne. Statens Kunstråd bevilger både tilskud til enkeltstående scenekunstprojekter og til teatre med en helårsaktivitet – dette gælder særligt på børneteaterområdet, hvis tradition hovedsagelig er turnerende og opsøgende virksomhed. Bevillingerne fordeles i praksis af Statens Kunstråds Scenekunstudvalg samt Statens Kunstråds Musikdramatiske udvalg. En eventuel turnéforpligtelse hos modtagerne af tilskud fra Statens Kunstråd er betinget af, hvilket formål de statslige bevillinger er givet til.

Statslig støtte til organiseret formidling af turnéteater

Danmarks Teaterforeninger

Uden for landets storbyer er de lokale kulturhuse og teaterforeninger en væsentlig aktør i forbindelse med formidlingen af scenekunst til landets borgere. I henhold til teaterlovens § 24 kan staten yde tilskud til centrale publikumsorganisationer. Staten yder tilskud til drift til organisationen Danmarks Teaterforeninger, som er en interesseorganisation for mere end 65 teaterforeninger uden for storbyerne i hele landet.

De lokale teaterforeninger under organisationen Danmarks Teaterforeninger arrangerer turnéforestillinger med henblik på præsentation for det lokale publikum og præsenterer et bredt repertoire bestående af forestillinger produceret af turnéproducenter – f.eks. fra Det Kongelige Teater, egnsteatre, små storbyteatre og projektteatre, herunder hele børneteaterområdet.

Sammenslutningen afholder årligt et seminar, som ligeledes fungerer som en salgsmesse, hvor producenter inviteres til at præsentere den kommende sæsons repertoire. Organisationen udgiver også en samlet brochure over producenternes turnéudbud, opretholder en medlemsportal m.m.

Staten yder tilskud til driften af organisationen Danmarks Teaterforeninger, og bevillingen i 2009 udgjorde 0,6 mio. kr.

Teatercentrum

Teatercentrum er ligeledes en aktør i forhold til formidling af turnerende teater.

Teatercentrum er en selvejende institution under Kulturministeriet. Det af kulturministeren

nedsatte Udvalg for Børne- og Opsøgende Teater (UBOT) fungerer som bestyrelse. Teatercentrum arbejder for udvikling, opbygning og udbredelse af formidlingsstrukturer for scenekunst for børn og unge – blandt andet arrangerer de en årlig teaterfestival for børn og unge, udgiver Børneteateravisen.dk (en internetportal med nyheder, information, anmeldelser etc.) samt udgiver Den Røde Brochure, som er en oversigt over forestillinger for børn og unge m.m. Teatercentrum modtog i 2009 2 mio. kr. i statslig støtte til sine aktiviteter.

Den årlige teaterfestival for børn og unge er dels en kulturmanifestation, der foregår skiftende steder i Danmark, dels en salgsmesse for nationale og internationale formidlere og opkøbere af forestillinger. På festivalen præsenterer mere end 100 forskellige professionelle danske scenekunstproducenter af turnéteater for børn og unge hen ved 200 forskellige forestillinger. I løbet af festivalen afvikles der mere end 600 opførelser.

Scenekunstportal

Den landsdækkende scenekunstportal blev i 2009 etableret via statslige midler med henblik på at give borgerne et samlet overblik over udbuddet af professionel scenekunst inden for stationært og turnerende teater. Scenekunstportalen giver samtidig mulighed for køb af billetter samt oplysninger om rabatmuligheder.

Portalen er et gratis tilbud til alle producenter og udbydere af professionel scenekunst i Danmark, og opgaven varetages af den selvejende institution Teaterbilletter.dk. Driften finansieres af staten med 0,5 mio. kr. om året.

Dansens Hus

Dansens Hus er en selvejende institution under Kulturministeriet. Dansens Hus er placeret i Dansehallerne i København og er et center for en række aktiviteter inden for den moderne dans. Dansens Hus støtter og hjælper professionelle dansere og koreografer, udbreder viden om den moderne dans og administrerer blandt andet den statslige tilskudsordning Moderne Dans på Turné, som medvirker til, at danskproducerede moderne danseforestillinger kan komme rundt i hele Danmark og blive præsenteret for et bredt publikum (læs mere i afsnit 3). Det statslige tilskud til Moderne Dans på Turné indgår i den samlede finanslovsbevilling til Dansens Hus og udgjorde i 2009 ca. 800.000 kr.

Ud over at administrere ordningen Moderne Dans på Turné arrangerer Dansens Hus ligeledes en årlig dansemesse, som i lighed med Danmarks Teaterforeningers årlige seminar fungerer som en præsentations- og salgsmesse for opkøbere og formidlere af moderne dans.

Turnénetværk for scenekunst for voksne

Det nu afdøde Scenekunststudvalg under Statens Kunstråd har de sidste tre år bevilget tilskud til Turnénetværk for scenekunst for voksne. Dette netværk foretager en organiseret koordinering, formidling og markedsføring af nyskabende og eksperimenterende scenekunst til scener og publikum i hele landet. Turnénetværket består i dag af 35 scener, som via netværksmøder og it-platformer koordinerer både danske og internationale turnéforestillinger til scenerne i netværket og foretager fælles markedsføringsinitiativer. Turnénetværkets aktiviteter finansieres med tilskud fra Statens Kunstråd.

Statens Kunstråds Scenekunststudvalg yder en *underskudsgaranti* til medlemmerne i turnénetværket. Underskudsgarantien gælder dækning af underskud i forbindelse med køb af de forestillinger, som er udpeget til præsentation i netværket. Underskudsgarantien beregnes

på baggrund af udgiften til køb af forestillingen fratrukket indtægter fra salg af billetter samt billettilskud via Billetkøbsordningen.

Garantiordningen for turnerende teater for voksne¹ (Garantiordningen)

Formålet med garantiordningen er at sikre, at også smallere forestillinger kommer rundt i landet. Teaterforeninger og andre, der køber forestillinger optaget i garantiordningen, kan søge om underskudsdækning. Der er løbende ansøgningsfrist. Underskudsgarantien udbetales senest 1 måned efter, at ansøgningen er indsendt.

Underskuddet opgøres som differencen mellem forestillingens pris og indtægterne i forbindelse med forestillingen, herunder billetindtægter og evt. billettilskud. Har arrangøren modtaget andre tilskud til afholdelse af forestillingen, så skal de også trækkes fra.

Det dækningsberettigede underskud ekskl. markedsføringstilskud kan maksimalt udgøre 50 pct. af forestillingens pris.

Refusionsordningen til kommuners køb af børne- og voksenopsøgende forestillinger² (Refusionsordningen)

Formålet med refusionsordningen er at give kommunerne et incitament til at købe godkendte forestillinger, så der vises forestillinger af professionel kvalitet i hele landet.

Børneforestillinger er produceret for børn til og med 16 år. Voksenopsøgende teater skal spilles på steder, hvor der normalt ikke bliver spillet teater, f.eks. et bibliotek eller en rådhusal.

(Refusionsordningen er § 25 i teaterloven.) Der kan ansøges om refusionsgodkendelse af udenlandske professionelle teaterforestillinger i forbindelse med festivaler eller andre former for gæstespil i Danmark. Kommuner kan med Refusionsordningen få dækket 50 procent af udgifter (ekskl. moms) til køb af godkendte forestillinger.

Moderne Dans på Turné³

Moderne Dans på turné er en turnéstøtteordning finansieret af Kulturministeriets tips- og lottomidler og administreret af Dansens Hus. Formålet med ordningen er at sikre, at danskproducerede moderne danseforestillinger kommer på turné og bliver præsenteret i hele Danmark. Ordningen skal også være med til at opbygge et nyt og større publikum samt øge kendskabet til og forståelsen af moderne dans. Moderne Dans på Turné er foreløbigt finansieret til og med sæson 2011/2012, med sidste ansøgningsfrist den 15. januar 2011. Moderne Dans på Turné kan ikke kombineres med andre turnéstøtteordninger (undtagen Formidlingstilskud).

Alle arrangører (teaterforeninger, kulturhuse, musikhuse, egnsteatre, åbne scener, festivaler og kommuner mv.), som vil præsentere moderne dans, kan ansøge om forhandlingsret til indkøb af danseforestillinger. Støtten gives direkte til arrangører og kan udelukkende bruges til at dække honorarer til forestillinger og søges hos Dansens Hus. Der ydes støtte til den første forestillingsdag. Eventuelle ekstra opførelser kan forhandles. For hver arrangør

¹ Kilde: <http://www.kunst.dk/scenekunst/omtilskud/soegtilskud/tilskud/udbetaling-fra-garantiordningen-for-turnerende-teater-for-voksne/>

² Kilde: <http://www.kunst.dk/scenekunst/refusionsordningen/>

³ Kilde: <http://dansenshus.mico.dk/indhold.asp?side=5>

fastsættes et beløb til indkøb af forestillinger. Der kan højst opnås et tilskud på 40.000 kr. for sæson 2011/2012.

Økonomi

En stor del af den samlede økonomi i dansk turnéteater udgøres af den del af de store stationære teatres driftsbevillinger, der afsættes til turnévirkksomhed. *Det er desværre ikke muligt at opgøre andelen af teatrenes indtægter, som specifikt anvendes til turnéaktivitet, idet disse oplysninger ikke indberettes til Danmarks Statistik.*

Derimod er det muligt at opgøre de statslige bevillinger til organiseret formidling af turnéteater. Disse er nedenfor vist i en oversigt, der vedrører sæsonen 2009/2010.

Tabel 1. Statslige bevillinger til organiseret formidling af turnéteater 2009 i danske kroner

	Bevilling i 2009
Danmarks Teaterforeninger	600.000
Teatercentrum/UBOT	2.000.000
Scenekunstportal	500.000
Dansens Hus – Moderne dans på turné	800.000
Turnénetværk for scenekunst for voksne	120.000
Statslig bevilling til formidling af turnéteater i alt	4.020.000

3.2. Omfang af turnéteater

Opførelser

Kunststyrelsen har i sin kortlægning opgjort teatrenes aktiviteter i forhold til antal opførelser af henholdsvis turnéforestillinger og stationære forestillinger. Oplysningerne bygger på teatrenes indberetninger til Danmarks Statistik. Som det fremgår af tabel 2 nedenfor, blev der i sæson 2009/10 ifølge Danmarks Statistik præsenteret i alt 12.885 opførelser, hvoraf de 7.649 blev vist på teatrenes egne stationære scener, mens de 5.236 var turnéopførelser.

Tabel 2. Antal opførelser fordelt på stationære forestillinger og turnéforestillinger – sæson 2009/2010

	Stationære opførelser	Turné- opførelser	Opførelser i alt
Det Kgl. Teater	668	41	709
Den Jyske Opera	16	75	91
Peter Schaufuss Balletten	0	50	50
folketeatret.dk/turne	0	261	261
Dansk Danseteater	12	36	48
Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg	955	38	993
Københavns Teater	951	32	983
Små storbyteatre	2.535	500	3.035
Egnsteatre	1.634	1.564	3.198
Projektteatre støttet af Kunstrådets scenekunstudvalg	878	2.639	3.517
Samlet antal opførelser	7.649	5.236	12.885

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår af tabellen, står de mindre scener, som f.eks. egnsteatre, små storbyteatre og projektteatre støttet af Statens Kunstråd, for de langt de fleste turnéopførelser, mens de store institutionsteatre, der almindeligvis spiller i større teaterum, kun har forholdsvis få turnéopførelser. Egnsteatrenes opførelser fordeler sig f.eks. med næsten lige mange stationære og turnerende opførelser, mens turnéaktiviteter på projektteatre udgjorde størstedelen af disse teatres aktivitet i sæson 2009/10 med et antal på 2.639 opførelser. Til sammenligning præsenterede landsdelsscenerne og scener under Københavns Teater i alt 70 opførelser på turné. Disse tal bør dog anskues i sammenhæng med, at landsdelsscenerne ingen turnéforpligtelse har, og at turnéaktiviteterne på projektteatre blandt andet omfatter børneteaterforestillinger, som har en lang og omfattende tradition for at turnere i hele landet og præsentere forestillinger i mindre skala for børn og unge på institutioner, skoler m.m. Det samme gælder mange af landets egnsteatre, som ligeledes producerer scenekunst for børn og unge. Det skal bemærkes, at teatertypernes antal af opførelser ikke indikerer, hvor mange tilskuere der har overværet den enkelte turnéopførelse. Forestillinger produceret af de store institutioner, som for eksempel Det Kongelige Teater og Den Jyske Opera, præsenteres almindeligvis på større scener med plads til flere tilskuere, end hvad der gælder for andre teatertyper, som for eksempel teater for børn.

Tilskuere

Også tilskuertallet er i Kunststyrelsens kortlægning opgjort for henholdsvis stationære forestillinger og turnéforestillinger på grundlag af oplysninger fra Danmarks Statistik. Som det fremgår af Tabel 3 nedenfor, var det samlede antal tilskuere i sæsonen mere end 2,26 mio., og heraf var 641.834 tilskuere til turnéopførelser. Det svarer til, at mere end en fjerdedel af publikum i sæsonen overværede en forestilling præsenteret på turné.

Tabel 3. Antal tilskuere til henholdsvis stationære forestillinger og turnéforestillinger i 2009/2010

	Tilskuere til stationære forestillinger	Tilskuere til turnéforestillinger	Samlet antal tilskuere
Det Kgl. Teater	462.796	14.717	477.513
Den Jyske Opera	15.679	30.444	46.123
Peter Schaufuss Balletten	0	18.139	18.139
Folketeatret.dk/turne	0	98.794	98.794
Dansk Danseteater	1.362	10.842	12.204
Landsdelsscener	231.038	3.660	234.698
Københavns Teater	338.413	43.390	381.803
Små storbyteatre	287.385	64.927	352.312
Egnsteatre	230.712	132.701	363.413
Projektteatre	53.738	224.220	277.958
Antal tilskuere i alt	1.621.123	641.834	2.262.957

Kilde: Danmarks Statistik

4. Resultater af undersøgelsen

4.1. Geografisk spredning

Turnéopførelser

Som det fremgår af afsnit 3.2. ovenfor, viser Kunststyrelsens kortlægning baseret på oplysninger fra Danmarks Statistik, at der i sæson 2009/10 i alt blev præsenteret 12.885 opførelser af scenekunst i Danmark, hvoraf de 7.649 blev vist på teatrenes egne stationære scener rundt omkring i hele landet, mens de 5.236 opførelser blev præsenteret på turné.

Kunststyrelsen har i sin kortlægning foretaget en nærmere analyse af den geografiske fordeling af turnéforestillingerne og bl.a. opgjort, hvordan 5000 turnéforestillinger er fordelt mellem henholdsvis provins og hovedstad. Resultatet af analysen er vist nedenfor i Tabel 3, som bl.a. viser, at af de i alt 5.236 turnéopførelser blev 3.788 vist i provinsen, mens de 1.448 blev opført i hovedstaden, med andre ord 28 procent i hovedstaden og 72 procent i provinsen.

Tabel 4. Geografisk spredning af antal opførelser i 2009/2010

	Turné opførelser i hovedstaden	Turné opførelser i provinsen	Stationære opførelser	Samlet antal opførelser
Det Kgl. Teater	0	41	668	709
Den Jyske Opera	13	62	16	91
Peter Schaufuss Balletten	0	50	0	50
Folketeatret.dk/turne	21	240	0	261
Dansk Danseteater	27	9	12	48
Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg	6	32	955	993
Københavns Teater	32	0	951	983
Små storbyteatre	96	404	2.535	3.035
Egnsteatre	527	1.037	1.634	3.198
Støttet af Statens Kunstråd	726	1.913	878	3.517
Antal opførelser i alt	1.448	3.788	7.649	12.885

Kilde: Danmarks Statistik

Geografisk spredning af tilskuere

For så vidt angår den geografiske spredning af antal tilskuere til turnéforestillinger, viser Kunststyrelsens kortlægning, at det samlede antal tilskuere til turnéopførelser i hovedstaden i sæson 2009/10 var 168.976, mens 472.353 publikummer overværede en turnéforestilling i provinsen. Det svarer til, at 26 procent af det totale antal turnétilskuere overværede en turnéopførelse i hovedstaden, mens 74 procent så en turnéopførelse i provinsen.

Til sammenligning fordeler den danske befolkning sig med 31 procent bosiddende i hovedstaden og 69 procent bosiddende i provinsen⁴.

⁴ Befolkningens fordeling i 2010: Hovedstaden = 31%. Provinsen 69% (provinsen omfatter de 4 regioner: Region Sjælland (15%), Nordjylland (10%), Midtjylland (23%) og Syddanmark (21%) (kilde: www.statistikbanken.dk/folk1)

De enkelte teatertypers tilskueraltal til turnéopførelserne i henholdsvis hovedstad og provinsteater er opgjort i tabel 5.

Tabel 5. Antal tilskuere til turnéopførelserne i henholdsvis hovedstad og provinsteater i 2009/2010

	Turnétilskuere i hovedstaden	Turnétilskuere i provinsen	Total antal turnétilskuere
Det Kgl. Teater	0	14.717	14.717
Den Jyske Opera	7.454	22.990	30.444
Peter Schaufuss Balletten	0	18.139	18.139
Folketeatret.dk/turne	6.450	92.344	98.794
Dansk Danseteater	8.610	2.232	10.842
Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg	600	3.060	3.660
Københavns Teater	43.390	0	43.390
Små storbyteatre (i alt)	7.819	57.108	64.927
Egnsteatre	17.038	115.663	132.701
Støttet af Statens Kunstråd (i alt)	77.615	146.605	224.220
Antal tilskuere i alt	168.976	472.858	641.834

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår af tabellen findes de største tilskueraltal til turnéopførelser i provinsen, og et overvejende antal turnétilskuere i provinsen overværer en turnéopførelse produceret af folketeatret.dk, egnsteatre og aktører, hvis turnéaktiviteter er finansieret af Statens Kunstråd. Det Kongelige Teaters turnéopførelser i provinsen blev i sæson 2009/10 overværet af i alt 14.717 personer.

4.2. Turnéaktivitet og publikumsgrupper

Teaterproduktioner skabes som oftest med henblik på en særlig målgruppe, som for eksempel et børnepublikum, et børne-/ungepublikum eller voksne.

Ifølge teatrenes egne indberetninger til Danmarks Statistik har opførelser og tilskuere i sæson 2009/10 fordelt sig på henholdsvis børn/unge og voksne⁵ som vist i Tabel 6 og 7 nedenfor.

Som det fremgår af de to tabeller, produceres scenekunst for børn i overvejende grad af turnerende børneteater finansieret af Statens Kunstråd og af egnsteatrene, mens de større institutionsteatre i højere grad fokuserer på det voksne publikum.

Tabel 6. Antal opførelser fordelt på målgrupper i 2009/2010

	Børn		Voksne	
	Stationære opførelser	Turné-opførelser	Stationære opførelser	Turné-opførelser
Det Kgl. Teater	33	0	635	41
Den Jyske Opera	2	37	14	38
Peter Schaufuss Balletten	0	50	0	51

⁵ Det samlede antal opførelser opgjort på baggrund af teatrenes egne indberetninger til Danmarks Statistik fordelt på turnéopførelser viser ca. 2000 flere opførelser end det indberettede tal for totale antal opførelser i sæson 2009/10. Denne divergens beror sandsynligvis på, at enkelte opførelser er indberettet dobbelt som målrettet både et børne- ungdom- publikum samt et voksenpublikum.

Folketeatret.dk/turne	0	51	0	210
Dansk Danseteater	0	0	12	36
Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg	97	0	858	38
Københavns Teater	0	0	951	32
Øvrige: storby- og egnsteatre, støttet af Statens Kunstråd m.fl:	2.506	3.823	2.541	880
Antal opførelser i alt	2.638	3.961	5.011	1.326

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 7. Antal tilskuere fordelt på målgrupper i 2009/2010

	Børn		Voksne	
	Stationære opførelser	Turné-opførelser	Stationære opførelser	Turné-opførelser
Det Kgl. Teater	30.842	0	431.954	14.717
Den Jyske Opera	250	3.823	15.429	26.621
Peter Schaufuss Balletten	0	0	0	18.139
Folketeatret.dk/turne	0	24.103	0	74.691
Dansk Danseteater	0	0	1.362	10.842
Landsdelsscenerne i Aarhus, Odense og Aalborg	42.841	0	188.197	3.660
Københavns Teater	0	0	338.413	43.390
Øvrige: storby- og egnsteatre, støttet af Statens Kunstråd m.fl:	264.419	282.770	307.416	139.078
Antal tilskuere i alt	338.352	310.696	1.282.771	331.138

Kilde: Danmarks Statistik

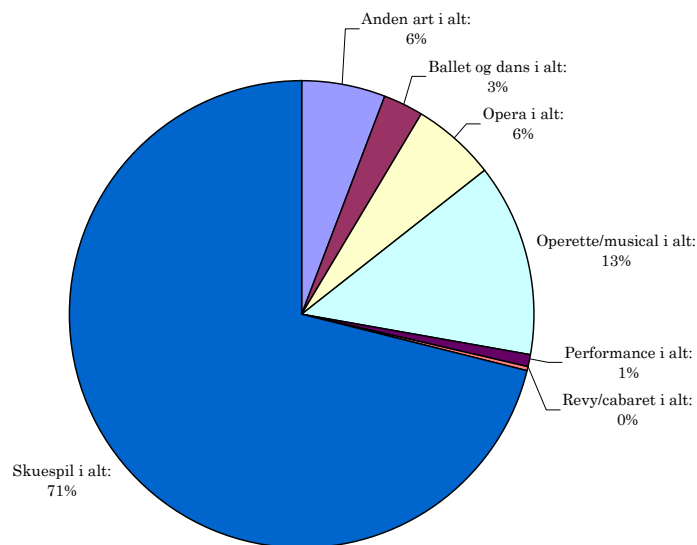
Hvis man ser på de to tabeller samlet, viser de, at turnéforestillingerne – både målt på antal opførelser og på tilkøbertal – fordeler sig efter samme mønster i forhold til publikumsgrupper, idet tendensen er, at langt det meste turnéteater er små børneteaterforestillinger, mens de store teatre fortrinsvis opfører stationære teaterforestillinger for voksne.

4.3. Genrer – opførelser og tilskuere

Scenekunsten opdeles inden for forskellige genrebetegnelser, og i forhold til aktørernes indberetninger til Danmarks Statistik er produktionerne registreret inden for kategorierne ballet/dans, opera, skuespil mv.

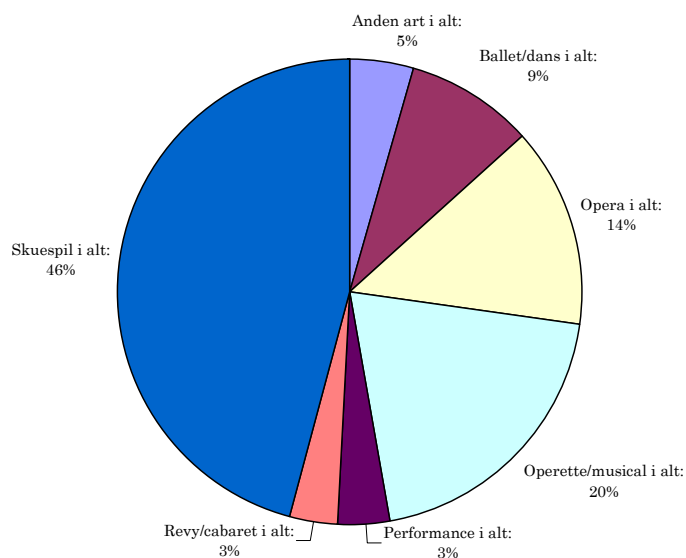
Kunststyrelsens analyse viser, at inden for turnéteater er skuespillet den dominerende genre. Nedenstående figurer viser turnétilskuere fordelt på børn og unge samt voksne. I figur 1. ses det, at 71 procent af alle turnétilskuere i målgruppen børn og unge har overværet en scenekunstopførelse af skuespil, mens de øvrige turnerende scenekunstgenrer som performance, ballet og dans m.m. overværes af 29 procent. Af de 29 procent er de 3 procent tilskuere til dans, mens 1 procent er tilskuere til performance

Figur 1. Børn og unge tilskuere fordelt på genrer

Også blandt antallet af voksentilskuere til turnéopførelser udgør skuespillet den største andel. Dette fremgår af figur 2 nedenfor, som viser, at 46 procent af alle voksne turnétilskuere har overværet skuespil. Opera og operette/musical ses af 34 procent af publikum til turnéopførelser, og ballet ses af 9 procent.

Figur 2. Voksne turnétilskuere fordelt på genrer

4.4. Aktørernes vurdering af udbud og afsætning

Aktørernes vurdering af udbuddet af turnéforestillinger er analyseret af COWI Consult. Analysen viser bl.a., at en betydelig del af teatrene giver udtryk for, at efterspørgslen efter turnéteater/gæstespil er dalende, og at der generelt er en større variation af teaterforestillinger, end der er efterspørgsel til.

Aftagere og udbydere

Aftagerne af turnéforestillinger spænder over en bred gruppe alt efter forestillingstype og størrelse, men er typisk: stationære teatre (ofte egnsteatre) teaterforeninger, skoler, institutioner og biblioteker, festivaler både i Danmark og i udlandet samt kultur- og koncerthuse. Samme udbyder kan have forestillinger, der passer til flere af ovenstående målgrupper. Flere af de teatre, der køber gæstespil, har en række delvis faste leverandører. Når der skal købes ind, er leverandørerne ofte Det Kongelige Teater, folketeatret.dk og Svalegangen. Herudover udvælger indkøberne også ofte deres gæsteforestilling på basis af deltagelse på Danmarks Teaterforeningers Teaterseminar, hvor en række udbydere præsenterer deres forestillinger. Inden for børneteater anvendes også Teatercentrums årlige børneteaterfestival, som fungerer som udstillingsvindue for indkøbere af børneteaterforestillinger fra hele landet, og som også tiltrækker internationale interessenter. Landsdelsscenerne køber også ofte fra Den Jyske Opera.

Udbud og efterspørgsel

Der udbydes i dag mange typer af turnéforestillinger, og en række aktører udtaler, at de er tilfredse med det nuværende udbud af turnéaktivitet og ikke ser noget behov for et andet eller anderledes udbud inden for taleteater eller børneteater.

På enkelte områder er der fra aftagerside, dvs. fra nogle af de aktører, som køber forestillinger, ønsket om et anderledes udbud:

Aftageres ønsker om større udbud inden for:

- Musikdramatisk teater, f.eks. opera og musicals
- Ballet
- Større forestillinger fra Det Kongelige Teater, Københavns Teater og landsdelsscenerne med store titler og kendte skuespillernavne
- Forestillinger egnet til unge i aldersgruppen 12-16 år
- Morskabsteater
- Internationale forestillinger
- Koproduktioner

Teatre af alle størrelser nævner, at der er et større udbud af små turnéteaterforestillinger af varierende kvalitet inden for både voksen- og børneteater, end der efterspørges. En række af de mindre forestillinger, der laves som deciderede turnéforestillinger, bliver ikke til noget, fordi de ikke kan sælges. Mindre forestillinger er dog relevante inden for udbredelsen af dansk

scenekunst, da de har mulighed for at blive vist på andre lokaliteter end de større og derved kan nå ud til andre publikumssegmenter.

Nogle aktører nævner, at der siden Turnénetværket blev udvidet, således at flere kan opnå tilskud, er sket en udvanding af det kunstneriske fokus og skabt hårdere konkurrencevilkår for aktører, der ikke er optaget under Turnénetværket. Samtidig betyder Turnénetværkets krav/garanti om salg af minimum 20 forestillinger, at forestillinger, der ikke kan sælges i tilstrækkeligt omfang, ikke kommer med. Det har betydet, at nogle mindre og/eller eksperimenterende teatre har svært ved at komme i betragtning til Turnénetværket.

Teatrene på den danske scene spænder bredt, og der er en række udfordringer i forhold til samarbejde på tværs. Nogle af de mere eksperimenterende producerende teatre oplever, at det er svært at afsætte forestillinger til teaterforeninger, som de opfatter som konservative og mindre risikovillige. En begrænset økonomi hos en række mindre egnsteatre begrænser disses valgfrihed, når de skal købe forestillinger hos andre, hvorfor de oftere køber af andre egnsteatre eller andre mindre teatre. Når økonomien er presset, er der en større tendens til, at der satses på de sikre og traditionelle forestillinger, mens de eksperimenterende forestillinger fravælges.

Publikumsudvikling

En række teatre oplever, at deres faste publikum er 50+ år og efterspørger det traditionelle taleteater. Denne målgruppe udgør en stor del af de faste abonnenter, og flere aktører oplyser om et stigende salg til denne gruppe. Denne gruppe skal dog suppleres med yderligere publikumsgrupper, hvis teatrene skal sikres en bæredygtig økonomi på sigt. Der er et behov for at udvikle og tiltrække et nyt segment af teatergængere på tværs af aldersgrupper. Det nævnes, at teaterforeningernes bestyrelser ofte er i aldersgruppen 50+, hvorfor der også er/vil opstå et behov for et generationsskifte blandt disse.

Et teater foreslår et tiltag under titlen "førstehjælp til teaterforeninger", hvor teaterforeninger kan få hjælp til markedsføring og publikumsudvikling i deres lokalområder. Også andre teatre nævner behovet for nye strategier, profiler og kompetencer inden for formidling og salg af forestillinger.

Trængte kommunale teaterbudgetter

Flere af teatrene på tværs af kategori mærker, at kommunernes budgetter til indkøb af teaterforestillinger til f.eks. skoler og biblioteker er blevet forringet de senere år. I en række kommuner er indkøb blevet centraliseret, således at indkøb af forestillinger til skoler mv. foretages fra en central forvaltning frem for af de enkelte skoler. Dette medfører, at der købes færre forestillinger, men at disse til gengæld vises flere gange. Konsekvensen af denne udvikling er ifølge en af aktørerne, at diversiteten i de forestillinger, som børn og unge præsenteres for, mindskes. Dans, performance og abstrakte forestillinger fravælges ofte, da de passer dårligere ind i lektieplaner på skoler end de mere traditionelle forestillinger.

Nogle teatre vælger at sænke prisen betydeligt for at imødegå manglende økonomiske midler hos skoler, biblioteker mv. og derigennem sikre, at en forestilling udbredes i hele landet. Et teater nævner dog, at der er en tendens til, at det lokale incitament til at gennemføre salgs- og formidlingsaktiviteter mindskes, når prisen og dermed aftagerens økonomiske risiko falder.

I nogle kommuner er der indført matchmidler, hvilket medfører, at kommunen kræver min 50 pct. medfinansiering fra lokale teaterforeninger og lignende, hvilket ikke altid er økonomisk muligt for disse. En del dansk børneteater, som af teatrene vurderes at være af høj kvalitet, sendes i dag ikke på turné grundet begrænsede ressourcer.

Et børneteater, som ofte optræder på skoler og lignende, fortæller, at det tidligere – for at holde prisen nede – har fået hjælp af skolens tekniske personale eller pedel i forbindelse med opsætning af scene mv. Teatret oplever, at skolernes besparelser har medført, at pedeller og lignende ikke længere har overskydende tid til at hjælpe teatret.

4.5. Aktørernes vurdering af logistiske udfordringer

De enkelte sceners og øvrige lokaliteters karakteristika har stor betydning for, hvilke typer af forestillinger de efterspørger. Aftagerne af turnéteater spænder lige fra det lokale bibliotek til de store kongres- og kulturhuse, hvorfor der er variation i udstyr inden for lys og lyd, hjælp til opsætning, scenestørrelse, scenetype, publikumsprofil, maksimal publikumskapacitet og derigennem maksimal indtjening per aften gennem billetindtægter mv.

Nogle forestillingstyper er bedre egnede til turné end andre. Mens nogle forestillinger kræver en lille besætning og begrænset udstyr, kræver for eksempel en opera- eller musicalforestilling et fuldt orkester.

En omfangsrig scenografi produceret til en specifik scene er en begrænsende faktor i forhold til at sende forestillingen på turné efterfølgende. Hvis teatret skal undgå økonomiske udgifter til justering af scenografien, er det nødvendigt allerede fra starten af at gøre scenografien egnet til turné. Der er en risiko for, at turnéudgaver af en fast forestilling er dårligere end den originale opsætning. Nogle forestillinger giver en bedre publikumsoplevelse på deres faste scene frem for i en turnéudgave på et mindre teater. Publikum kan af denne årsag foretrække at se forestillingen på den faste scene frem for en mindre, lokal scene.

Udover logistiske begrænsninger i forhold til materiel, lokaler og geografi berettes der også om begrænsninger i forhold til bemanning og planlægning. Hvis en forestilling fra et stationært teater med anvendelse af et helt eller delvist fast ensemble skal sendes på turné, er det nødvendigt at frigøre det faste ensemble fra øvrige produktioner og aktiviteter på egen scene under turnéperioden.

4.6. Aktørernes vurdering af finansiering

For en del større teatres vedkommende finansieres turnéaktiviteten primært gennem driftsmidlerne. Turnéaktivitet ses af flere, dog ikke alle, som en omkostningsfuld aktivitet, begrænset af økonomiske ressourcer. Flere beretter, at de har underskud, når de turnerer, fordi aftagernes betaling ikke dækker de samlede turnéudgifter. Flere turnerer trods underskud, for at sikre at deres produktioner kommer ud til en bred publikumsskare, herunder også skoler, biblioteker mv. Det Kongelige Teater fortæller i denne sammenhæng, at ballet- og operaproduktioner i gennemsnit giver 1 mio. kr. i underskud per turné, som forsøges dækket via sponsorer.

Der opleves strukturelle barrierer, når der købes og sælges af/til teatre, som agerer under andre puljer i Billetkøbsordningen end dem selv. Flere producerende teatre oplever, at køberne af deres forestillinger sammenligner turnéforestillingspriser på basis af indkøbspris

fratrullet et eventuelt tilskud. Det vil sige, at forestillinger, der ikke er tilskudsberettigede, betragtes som relativt dyre af køberne og derfor bliver svære at sælge.

Turnéudgifter omfatter for det producerende teater løn til freelancere, transport, forplejning, hotelophold mv. For teatre, der ikke tidligere har turneret, er der endvidere en række startomkostninger til for eksempel køb af bil, ekstra bemanning og ekstra lyd- og lysudstyr. Herudover skal forestillinger planlægges og produceres anderledes, hvis den skal være egnet til turné.

Det Kongelige Teater finansierer i høj grad sin turnéaktivitet i Danmark og al turnévirkksomhed i udlandet gennem sponsorsamarbejde med danske virksomheder og/eller gennem tilskud fra fonde.

Turnéaktivitet i øvrigt finansieres oftest af én eller en kombination af flere af nedenstående kilder:

Finansiering af turnéaktiviteter:

Kilder til finansiering af turnéaktiviteter:

- Salg af forestilling
- Fonde
- Sponsorer
- Garantiordningen*
- Refusionsordningen*
- Moderne dans på turné*
- Projektstøtte
- EU-midler
- Underskudsgaranti til medlemmerne optaget i turnénetværket *
- Lokale kommunale ordninger
- Anvendelse af frivillige medarbejdere
- Ved optræden på internationale teaterfestivaler dækker teaterfestivalerne oftest udgifterne til diæter, hotelophold mv. fuldt ud.

* Se en kort beskrivelse af disse ordninger ovenfor under 3.1. om tilskudsordninger til turné

Konklusionen er, at der er forskellige synspunkter fra henholdsvis aftagerside og producentside på støtten til turnéaktivitet. Nogle – primært aftagerne – udtrykker, at turnéudbuddet skal styres af efterspørgslen, således at rentabiliteten af forestillingerne primært styres af publikumsinteresse baseret på kvalitet og relevans. Andre – primært producenter – er derimod af den opfattelse, at diverse støtteordninger er essentielle for at muliggøre en bred turnéaktivitet.

Et par teatre foreslår en pulje til udbredelse af turnéaktivitet, dvs. en pulje, der kan søges til dækning af turnéomkostninger eller som alternativt kan stille underskudsgaranti. En sådan pulje skal ifølge forskellige teatre fokusere på større forestillinger med stor bemanning og/eller det mere eksperimentelle teater. Alternativt foreslås, at der oprettes et system, der gør det billigere at turnere. Et teater foreslår, at der fokuseres på logistisk support til at sende forestillinger på turné ved eksempelvis at etablere en slags ”transportfirma”.

4.7. Aktørernes vurdering af organisering

Generelt er aktørerne af den opfattelse, at der i dag er et stort udbud af forestillinger, der sendes på turné, og at organiseringen i store træk er velfungerende.

Der er uoverensstemmelser blandt aktørerne med hensyn til, hvem der skal være hovedkræfterne bag turnéforestillinger. Mens nogle mener, at turnéforestillinger fra teatre med turnéforpligtelse skal være i fokus, mener andre, at turnéaktiviteten skal spredes mere ud og finansieres gennem en pulje til turnéteater.

En række egnteatre (uden turnéforpligtelse) nævner, at kravet til antallet af egenproduktioner per år bremser deres turnéaktivitet grundet ressourceknaphed både økonomisk og bemandingsmæssigt.⁶

Flere af aktørerne oplever, at forskellige planlægningshorisonter besværliggør køb og salg af forestillinger. Kultur- og koncerthuse kan have en længere planlægningshorisont end teatrene. Indkøbere af gæstespil ønsker ofte at foretage deres køb, før de producerende teatre ved, om de får de tilskud, som de forventer. En aktør nævner, at der trods et godt samarbejde er udfordringer tilknyttet planlægningshorisont og usikkerhed omkring økonomi og drift hos Det Kongelige Teater. Flere teatre så gerne, at bevillingerne fra Scenekunstudvalget gik fra at være 1-årige til at være 2-3-årige for at muliggøre en mere langsigtet planlægning.

Det nævnes, at der er plads til et tættere samarbejde blandt aktørerne. Som eksempel nævner et teater, at man kunne lave fælles forestillingsproduktion på tværs af prosa og dans eller deles om logistiske redskaber og udstyr til turné. Et teater nævner, at klausuler om enerettigheder på den danske teaterscene begrænser samarbejdsvilligheden.

En række teatre samarbejder med andre teatre omkring koproduktioner, som enten sendes på turné eller vises på minimum to scener. Der kan være flere formål med at lave koproduktioner: Mindske produktionsomkostningerne for det enkelte teater, øge den geografiske dækning og øge den kunstneriske kvalitet gennem input fra andre aktører nationalt eller internationalt. Partnervalg til koproduktioner er projektafhængigt, men der samarbejdes ifølge teatrene ofte med teatre af samme størrelsesorden som dem selv.

4.8. Aktørernes vurdering af geografisk spredning og turnéinstitution

I teaterudvalgets rapport ”*Scenekunst i Danmark – Veje til udvikling*” fra april 2010 rejses diskussionen om den optimale organisering og beliggenhed af en producerende turnéteaterinstitution. Nedenfor beskrives først kort aktørernes holdninger og erfaringer med de eksisterende muligheder for at turnere på tværs af landet, dernæst deres holdninger til behovet for én turnéteaterinstitution generelt og endelig deres holdninger til beliggenhed.

Turnéaktiviteter på tværs af landet

Aktørerne nævner en række forskellige synspunkter omkring mulighederne for at sende forestillinger på turné på tværs af landet. Generelt kan teatrene opdeles i to grupper. Den ene gruppe udtaler, at turnéaktiviteten allerede i dag sendes ud fra hele landet, og at der ikke er

⁶ I henhold til *teaterloven*, kap. 7, § 15, skal egnteatre producere 2 forestillinger om året: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=123876>

forskel på, hvor forestillingerne kommer fra. Den anden gruppe udtaler, at der er overvægt at turnéteater produceret i København og Aarhus.

Nogle aktører nævner, at forestillingernes skuespillerbesætning har en indflydelse på, hvor velegnede de er til at blive vist på tværs af landet. Der kan forekomme tilfælde, hvor forestillinger med lokale skuespillere har succes lokalt, men ikke nødvendigvis vil opnå samme respons i andre dele af landet. Denne problematik gør sig i mindre grad gældende inden for børneteater, hvor forestillinger sjældnere sælges på kendte ansigter.

En række af teatrene uden for hovedstadsområdet efterlyser en åben scene i København, hvor faciliteter, teknik mv. stilles til rådighed. Et teater nævner en årlig teaterfestival i København for provinsteater som et alternativ eller supplement til en åben scene. Det nævnes af et par stykker, at det er svært at sælge turnéforestillinger i København. Ønsket om en åben scene kombineres med et ønske om reelt at blive set af teateranmelderne, som ifølge teatrene ikke i tilstrækkelig grad bevæger sig uden for hovedstadsområdet.

Holdninger til organisering og placering af en turnéteaterinstitution

Aktørernes holdninger til en turnéteaterinstitution er blandede. Der er ikke umiddelbart nogen entydig og klar forbindelse mellem teatertype og holdning.

Umiddelbart er teatrene delt i fire overordnede grupper:

- De som ikke synes, der bør være en turnéteaterinstitution
- De som synes, det er underordnet, hvor turnéteaterinstitution er placeret
- De som synes, at turnéteaterinstitution bør placeres i Aarhus
- De som synes, at turnéteaterinstitution bør placeres i København

Af argumenter for en turnéteaterinstitution er nævnt, at det er fornuftigt at adskille turnéteater og stationært teater, da der stilles forskellige krav til scenografi mv., og at et produktionscenter kan sikre kvalitet og turnéegnethed af de forestillinger, der sendes på turné.

Én aktør nævner, at det er problematisk, at den nuværende turnéteaterinstitution folketeatret.dk's repertoire i dag i høj grad afhænger af Københavns Teaters profil. En anden aktør nævner, at en selvstændig turnéteaterinstitution for det første kan være med til at skærpe konkurrencen blandt de producerende teatre og derigennem højne kvaliteten og for det andet give mere arbejde til de eksisterende og nyuddannede skuespillere og derved udvikle og inspirere talentmassen samt skabe nye muligheder for denne.

Af argumenter imod en institution nævnes, at en institutionalisering af teater generelt er imod teatrets ånd og væsen. Endvidere argumenteres der for, at der ikke er behov for et mellemlid mellem producenterne og indkøberne af forestillingerne. Endelig er der en frygt for, at u hensigtsmæssigt mange midler risikerer at gå til øget administration frem for kunstnerisk udvikling.

De teatre, der er for en fastholdelse af den nuværende konstruktion med folketeatret.dk, er primært af den holdning, at folketeatret.dk er velfungerende og bør bevares. Der ytres en frygt for, at en oprettelse af en selvstændig turnéteaterinstitution vil medføre, at folketeatret.dk lukkes, hvilket ikke anses som hensigtsmæssigt. En enkelt nævner, at turnéaktiviteten hos folketeatret.dk skal gives tid til at finde sin endelige form. Flere af de aktører, der ønsker at bevare den nuværende ordning, har nævnt forslag til, hvordan denne kan forbedres fremover.

En aktør foreslår, at folketeatret.dk i øget grad bør stille sin salgsfunktion, knowhow, erfaring mv. til rådighed for forestillinger, der produceres af andre aktører. Folketeatret.dk selv foreslår, at der udarbejdes en model for samarbejdsproduktioner mellem folketeatret.dk og andre producerende teatre, dvs. produktioner, som tager udgangspunkt i kunstneriske produktioner udviklet af et teater til fast opsætning, men som folketeatret.dk står for at sende på turné, herunder engagere skuespillere, instruktører, lave ny dekoration som er turnéegnet mv. Teatercheferne på landets teatre kan udvælge forestillinger, som har opnået gode anmeldelser og publikumssucces, som turnéegnede.

Et par aktører nævner, at kombinationen af folketeatret.dk med base i København og Svalegangen med base i Aarhus er velfungerende, men at satsningen på Svalegangen kan øges. En række teatre nævner, at Svalegangens turnéforpligtelse har givet et løft i kvaliteten, bredden og mangfoldigheden af forestillinger til en rimelig pris. Prisen er dog stadig for høj for nogle egnsteatre, hvis økonomiske ramme og publikumskapacitet er begrænset. Én aktør foreslår, at de to aktører suppleres med en tredje for at øge konkurrencen, mens en anden aktør foreslå, at Københavns Teater tildeles en turnéforpligtelse.

Inden for danseteater er der en overvægt af dansere og kompagnier hjemmehørende i København, hvorfor udbuddet og konkurrencen i forhold til afsætning opleves som større her end i resten af landet. Aktørerne inden for danseområdet argumenterer samstemmigt for, at det ikke giver mening med en producerende turnéinstitution for dans. Argumentationen varierer mellem aktørerne, men inkluderer, at: 1) en turnéinstitution vil fratage aktørerne deres eget initiativ, 2) dansehallerne er velfungerende, som de er, og der er ikke behov for yderligere centralisering af aktiviteter og 3) fokus bør være på kvalitet og mangfoldighed frem for kvantitet og institutionelle overbygninger.

Konsekvenser af placering i Aarhus eller København

Nedenfor er opstillet de positive og negative konsekvenser ved en beliggenhed af en turnéteaterinstitution i henholdsvis Aarhus eller København, som nævnt at teatrene. De teatre, som er imod oprettelsen af en turnéteaterinstitution, har oftest ikke kommenteret konsekvenser af forskellige beliggenheder. Endelig er der en gruppe teatre, særligt de mindre teatre, som mener, at placeringen er uden betydning, såfremt kvaliteten af slutproduktet er den samme.

Positive og negative konsekvenser af at placere en turnéteaterinstitution i Aarhus

Aarhus	
Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Muligt samarbejde mellem institutionen og byens teatre om produktion, lager, skræddersal, malerværksted mv.	Risiko for polarisering mellem turnéteater og provinsteater på den ene side og Københavns Teater og Det Kongelige Teater på den anden side
Supplere det eksisterende græsrods miljø i Aarhus med en mere etableret institution og dermed skabe mere volumen, kritisk masse og et kompetenceløft	Prøver i Aarhus kan gøre det vanskeligere at rekruttere de store skuespillernavne til turnéforestillinger, da mange af dem bor i København
Et fagligt centrum uden for København og herigennem en	"Provincstænkning"

større geografisk spredning og et opgør mod Det Kongelige Teaters "monopol" samt en anerkendelse af den jyske hovedstad	
Kortere afstande til teaterforeninger og øvrige aftagere af turnéforestillinger, som ofte er beliggende i Jylland	Risiko for at Svalegangen ville miste sin turnébevilling
Større lokal opbakning og ejerskab end i København	Hvis der primært bruges lokale skuespillere, vil forestillingerne være sværere at sælge i Københavnsområdet
Flere årsværk i Aarhus vil gøre det lettere at være freelancer i Østjylland og skabe flere arbejdspladser for afgangselever fra uddannelsesinstitutionerne i Aarhus	Lukning af folketeatret.dk og Folketeatret i København
Større politisk og anmeldermæssig bevågenhed omkring teatre uden for København	

Positive og negative konsekvenser af at placere en turnéteaterinstitution i København

København	
Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Der er allerede et kunstnerisk miljø og freelancere at trække på, dvs. eksisterende kritisk masse	Der går allerede i dag mange midler til København
Teaterforeninger efterspørger kendte titler/skuespillere, der også laver tv, film mv., og derfor bor i eller nær København.	Institutionen kan opfattes som en Københavnerinstitution
Eksisterende logistik, erfaring, og kunstnernetværk kan anvendes	Centraliseringen inden for dansk scenekunst bevares
Mindre transport fra bopæl til institution og færre omkostninger til diæt og hotelophold under prøverne	
Stort, eksisterende publikumsgrundlag	

5. Opsummering

5.1. Antal turnéopførelser

Kunststyrelsens kortlægning viser, at der i sæson 2009/10 i alt blev præsenteret 12.885 opførelser af scenekunst i Danmark, hvoraf de 7.649 blev vist på teatrenes egne stationære scener rundt omkring i hele landet, mens de 5.236 opførelser blev præsenteret på turné.

Kunststyrelsens kortlægning viser yderligere, at langt de fleste turnéopførelser udføres af de mindre scener, som f.eks. egnsteatre, små storbyteatre og især projektteatre (primært børneteatre) støttet af Statens Kunstråd, mens de store institutionsteatre, der almindeligvis spiller i større teaterrum, kun har forholdsvis få turnéopførelser.

5.2. Tilskuertal

For så vidt angår tilskuertal, viser Kunststyrelsens kortlægning, at det samlede antal tilskuere til dansk teater i sæsonen 2009-2010 var på mere end 2,3 mio., og heraf var 641.834 tilskuere til turnéopførelser. Det svarer til, at mere end en fjerdedel af publikum i sæsonen overværede en forestilling præsenteret på turné.

5.3. Geografisk spredning

Kunststyrelsen har i sin kortlægning foretaget en nærmere analyse af den geografiske fordeling af turnéforestillingerne og bl.a. opgjort, hvordan turnéforestillingerne er fordelt mellem henholdsvis provins og hovedstad. Resultatet af analysen viser, at af i alt 5.236 turnéopførelser blev 3.788 vist i provinsen, mens de 1.448 blev opført i hovedstaden.

5.4. Flest turnéforestillinger inden for børneteater

Kunststyrelsen har yderligere undersøgt, hvorledes turnéforestillingerne fordeler sig på publikumsgrupper og på genrer. Konklusionen er, at skuespil er langt den største genre indenfor turnéforestillinger, og at langt det meste børneteater er små børneteaterforestillinger, mens at de store teatre fortrinsvis opfører stationære teaterforestillinger for voksne.

5.5. Aktørerne: større udbud af små forestillinger end der er efterspørgsel til

Aktørerne oplever generelt, at der er et større udbud af små turnéteaterforestillinger af varierende kvalitet inden for både voksen- og børneteater, end der efterspørges. En række af de mindre forestillinger, der produceres og udbydes som deciderede turnéforestillinger, bliver således ikke til noget, fordi de ikke kan sælges.

5.6. Konservatisme på aftagerside

Overordnet set er erfaringen, at strukturen for køb og salg af turnéteater med teaterforeningerne som væsentlige aktører er veludviklet og velfungerende. Nogle aktører påpeger dog en vis konservatisme og manglende udvikling hos teaterforeningerne, hvilket til

en vis grad afspejler det faste publikum. Det betyder, at de eksperimenterende forestillinger i nogen grad nedprioriteres. Der efterlyses et generationsskifte og kompetenceudvikling hos teaterforeningerne.

5.7. Støtteordninger

Der er forskellige synspunkter fra henholdsvis aftagerside og producentside på støtten til turnéaktivitet. Nogle – primært aftagerne – udtrykker, at turnéudbuddet skal styres af efterspørgslen, således at rentabiliteten af forestillingerne primært styres af publikumsinteresse baseret på kvalitet og relevans. Andre – primært producenter – er derimod af den opfattelse, at diverse støtteordninger er essentielle for at muliggøre en bred og kunstnerisk baseret turnéaktivitet.

5.8. Kommunernes økonomi

En del aktører oplever, at den trængte økonomi i kommunerne betyder, at skolerne har langt færre midler til at købe forestillinger, ligesom nogle kommuner stiller krav til lokale aktører om øget selvfinansiering. Især priserne på børne- og ungdomsteater er som en konsekvens heraf i praksis for lave til, at det er rentabelt for de producerende teatre.

5.9. Åben scene

En del aktører – især i Jylland – fremhæver, at en åben scene i København kunne sikre, at flere scener fra provinsen kunne få adgang til at spille i København.

5.10. Organisering og placering af turnéteaterinstitution

Der er forskellige holdninger til at have en turnéteaterinstitution i København eller Aarhus. Aktørerne oplever generelt ikke, at en placering det ene eller andet sted er afgørende for dem selv som institution, men at det ikke desto mindre kan have væsentlige konsekvenser for scenekunsten og den regionale spredning af aktiviteter som sådan. Nogle oplever diskussionen som irrelevant, da succesfuldt turnéteater ikke afhænger af etableringen af en institution. Nogle mener, at turnéinstitutionen med fordel kunne placeres i Aarhus for at modvirke centralisering, supplere det eksisterende scenekunstmiljø i Jylland og gøre det lettere at arbejde som freelancer i regionen. Andre afviser en placering i Aarhus med henvisning til, at de eksisterende ressourcer og kompetencer forefindes i København, og at man her kan anvende eksisterende logistik, erfaring og netværk. Argumentationen er videre, at det vil være lettere at engagere skuespillere til turné, da de fleste bor i København – og det betyder færre udgifter til transport, diæt og ophold. Endvidere påpeger nogle af aktørerne, at folketeatret.dk's funktion og kompetencer kunne bruges bedre, hvis de i større udstrækning tog andres produktioner ind og sendte dem på turné.